VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL IX. Nr. 9 NOEMVRIE 1942

Anul IX Noemvrie 1942 Nr. 9

VIAŢA ILUSTRATĂ

O EXPERIENŢĂ ISTORICĂ

STATUL SOCIALIST-CREŞTIN PARAGUAY

de Prot. ION GORON

Dela Platon şi până azi s'au construit nenumărate proecte de a realiza Statul ideal, s'au scris nenumărate utopii şi de foarte multe ori s'au făcut încercări de a realiza pe pământ „împărăţia lui Dumnezeu". Reformatori sociali au încercat să-şi aplice planurile lor în colonii create ad-hoc; eşecul lor a fost totdeauna rapid şi adeseori dezastruos.

Totuşi, o singură dată, experienţa comunismului de vădită factură creştină, după pilda comunismului dragostei primilor creştini, încercată pe o scară vastă, a dat o reală prosperitate şi mulţi oameni au trăit - mai mult de un secol - într'un stat comunist creştin, întemeiat de Iezuiţi, anume cu gândul de a aplica la viaţa de toate zilele principiile Evangheliei. Fără îndoială în planul lor vor fi fost influenţaţi de Utopia lui Morus şi de Cetatea Soarelui lui Campanella; dar au fost mai ales influenţaţi de informaţiunile Noului Testament despre viaţa primilor creştini şi de felul vieţii obşteşti din mânăstiri.

Eugen Gâscă: Flori

Statul întemeiat de Iezuiţi în Paraguay a fost un stat comunist: proprietatea privată exclusă, moneda exclusă, uneltele de producţie comune, producţia şi consumaţia reglementate central şi autoritar. Terenul pe care Iezuiţii şi-au durat statul lor creştin a fost cedat lor de Filip al III. regele Spaniei şi Portugaliei; a fost locuit de indienii băştinaşi şi guvernat de misionari. Era compus din reducţiuni - aşa se numeau aşezările de misionari - dintre cari cea dintâi s'a înfiinţat în 1609. Douăzeci de ani mai târziu erau 13 reducţiuni, cu o populaţie de 100.000, iar la apogeul statului erau 44 reducţiuni cu mai mult de 160.000 locuitori. Statul a durat - nu fără peripeţii de ordin politic - până în 1767, când Iezuiţii au fost alungaţi din toate posesiunile spaniole, deci şi din acest stat creat de ei ca o teocraţie religioasă şi guvernat în numele lui Iisus. Franciscanii cari au încercat să-i înlocuiască la guvernarea statului, n'au ştiut să câştige încrederea şi dragostea localnicilor. Decadenţa a fost rapidă; în 30 ani populaţia a scăzut cu 30.000. In 1848, când dictatorul Lopez a înlăturat regimul comunist, din vechii locuitori ai reducţiunilor nu mai existau decât 6000 de săraci ca vai de ei şi dintre cari cei mai bătrâni îşi aminteau cu amărăciune de „vârsta de aur" de odinioară.

Acest stat comunist creştin a fost creat înainte de toate prin iscusita metodă de evanghelizare a misionarilor iezuiţi. Dar creindu-l n'au făcut altceva decât au dat conţinut ideologic creştin şi simţire creştină comunismului absolutistic introdus pe meleagurile din acea parte a continentului sud-american de tribul Inca, cu 400 de ani înainte de descope-

rirea Americei. Marele stat Inca – distrus de spaniolii cuceritori – a fost comunism absolutist bazat pe cea mai sălbatică teroare, în care dictatorul atotputernic, stăpân pe viața și bunurile tuturor era „fiul soarelui", șeful tribului Inca, uneltele și beneficiarii acestei dictaturi erau membrii tribului Inca; băștinașii erau pur și simplu sclavi.

Băștinașii erau deci obicinuiți cu comunismul. Iezuiții n'au făcut altceva decât l-au încreștinat. Dar prin aceasta au adus la ființă „o republică ce reproducea trăsăturile Bisericii primitive, unde credincioșii, renunțând la ori ce proprietate, trăind în comun, n'aveau decât un singur suflet și o singură inimă", după cum o caracterizează un contemporan.

Regimul introdus de Iezuiți în Paraguay era guvernământ patriarhal. Misionarii iezuiți erau și preoți și prefecți civili și judecători și administratori ai averii publice. Funcționari aleși dintre băștinași îi asistau în executarea guvernării. Dar spre a putea menține autoritatea misionarilor și a evita invidia între băștinași, aceștia nu erau admiși în ordin nici măcar ca frați laici. Imblânzit de duh creștin era deci totuși acelaș raport între guvernanți și supuși, ca pe vremea imperiului Inca.

Mijloacele de guvernare erau foarte blânde; înainte de toate cuvântul Evangheliei, apelul la dragoste și devotament. Cel mai frecvent mijloc de constrângere era penitența publică; închisoarea se aplică foarte rar; pedeapsa cu moartea era exclusă. Misionarii se foloseau mai mult de recompense decât de pedepse; cei buni erau admiși în coruri, li se dădeau locuri de cinste în procesiuni, etc.

Coduri nu existau; legea în stat era buna chibzuință a preoților; morala, dreptul, religia erau confundate.

Intr'un astfel de mediu a putut funcționa foarte bine sistemul economiei colective. Planul tuturor reducțiunilor era acelaș. In mijlocul așezării de mărimea unui orășel de provincie era biserica, magaziile și casa parohială. Străzile largi, mărginite de arbori, se terminau fiecare la o capelă. Producția era colectivă; dimineața și seara se făcea apelul; ziua începea cu participarea la liturghie; la muncă plecau ca în procesiune, cu icoana Sf. Isidor – agricultor sărac – în frunte și în cadența muzicei. Se lucra numai o jumătate de zi. Intr'o casă, aproape de a preotului, sub conducerea unui misionar, se făcea lucrul manual – industrie casnică și obiecte de cult – pentru trebuințele obștei și chiar și pentru export.

Pământul era „proprietatea lui Dumnezeu"; oamenii îl lucrau pentru întreținerea lor, a nevoiașilor, a văduvelor și a orfanilor. Casa fiecărei familii era făcută de obște și era a obștei; dreptul de moștenire nu era cunoscut. Pământurile erau împărțite oamenilor de așa manieră, încât să nu permită formarea unui capital. Totul era adunat în magaziile comune și toți trăiau din ceeace primeau dela magazie după trebuință. Bolnavii erau îngrijiți în spital; bătrânii și infirmii erau scutiți de ori ce muncă.

Viața particulară era supravegheată de aproape. Seara, după stingere, era interzisă ieșirea din casă. Luxul nu era admis sub nicio formă. Muzica și cântarea erau admise numai în cadru ceremoniilor religioase. Distracțiile erau îndrumate și supravegheate de misionari.

In felul acesta s'a desfășurat – timp de un veac și jumătate – viața în „împărăția lui Dumnezeu" întemeiată de Iezuiți pe pământul Paraguayului. Era o viață de muncă, de liniște, de seninătate, lipsită dă grija zilei de mâine. Ea poate constitui, cu drept cuvânt, nostalgia atâtor oameni, învinși de asprimea vremii, după întocmirile ei dătătoare de liniște și siguranță.

Totuși haina pe care și-a croit-o statul iezuit din Paraguay nu e potrivită pe corpul omenirii. El n'a fost un stat în sensul deplin al acestui cuvânt; nu avea riscurile și obligațiile unui stat. Era o mănăstire de mari proporții, sau o școală de adulți pentru indienii băștinași. In sinul lui nu se desfășura viața de pulzație, de inițiativă, de râvnă după progres; era viață de internat, încunjurat cu ziduri puternice, unde oameni în plină vârstă aveau tot ce le era necesar, dar erau tratați ca niște copii. Nu puteau ieși de pe teritorul reducțiunei decât întovărășiți de misionar; nu puteau avea contact cu streinii, cari erau ținuți departe de reducțiuni și dacă în cazuri cu totul excepționale li se îngăduia să intre, nu puteau sta mai mult de 3 zile. Importul nu era admis; băștinașii nu aveau de unde ști nimic din cele ce se petreceau dincolo de hotarele lor. Dreptul și datoriile supușilor nu erau reglementate prin lege nici drepturile și datoriile guvernanților. Locul constituției și ale legii scrise era ținut de dragostea creștină; dacă ar fi lipsit aceasta, regimul paraguayan n'ar fi putut fi susținut decât prin cea mai sălbatică teroare, sau ar fi dispărut, adoptând forma de viață a statelor încunjurătoare. După cum s'a și întâmplat.

Dispariția rapidă a fost soarta tuturor încercărilor de acest fel cunoscute în istoria Statelor Unite ale Americei de Nord. Marile posibilități de colonizare pe cari le îmbia America de Nord și exodul într'acolo al sectarilor, îmbătați de visuri hiliaste din țările europene, au dat prilej istoriei

Elena Serova: Plecarea

politice a omenirii să cunoască o întreagă serie de încercări de felul celei realizate de Iezuiți în Paraguay. Astfel de încercări de realizare a „împărăției lui Dumnezeu" au fost coloniile întemeiate de quăkeri și de mormoni, dintre cari unele – lepădându-și haina utopistă dela origine – au devenit state (Pensilvania); astfel de încercări au fost Amana, Utah, Oneida, etc.

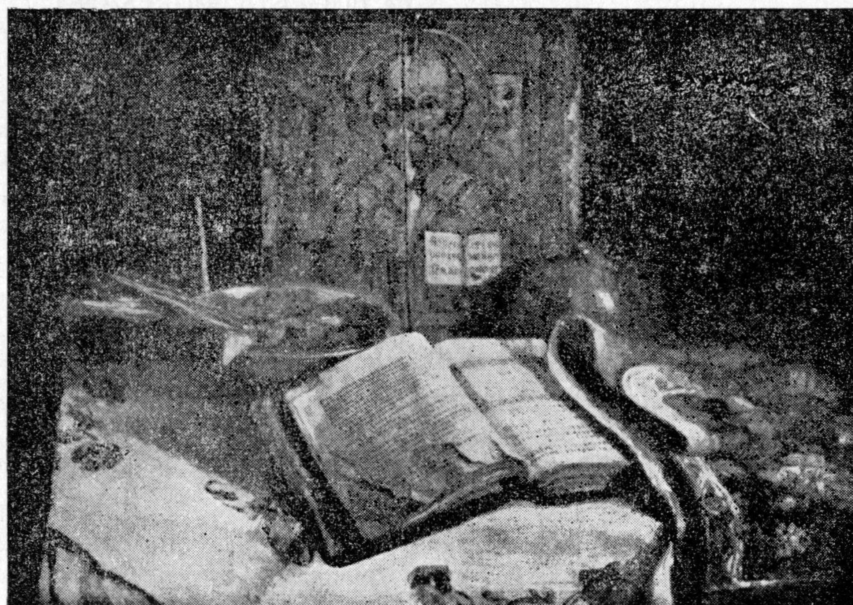
Efemera lor existență a adus totuși omenirii marele serviciu de a desprinde o seamă de învățăminte de cea mai mare importanță. Iată-le:

Omul nu se poate opune legilor vecinice ale vieții, decât păgubind viața, ori chiar distrugându-o. O astfel de lege este aceea a permanentei schimbări, a permanentei evoluții în bine sau rău. Toate încercările, nobile și vrednice de respect, de a realiza societăți desăvârșite au suferit de greșala de a vrea să constitue așezări sociale definitive. De a vrea să construească ultima stație a progresului omenesc. Realitatea i-a învins și i-a depășit. Omenirea nu se poate încăpățina pentru nici una dintre formele sociale; din caz în caz cea mai potrivită formă socială e aceea care se potrivește mai bine cu pământul, cu clima, cu starea culturală, cu demnitatea populației, cu raporturile de politică externă, etc.

Toate încercările amintite de a realiza societăți desăvârșite s'au făcut din dorul de desăvârșire al spiritualității creștine. Creștinismul e deci cea mai importantă forță care îi ține pe oameni pe calea progresului.

Incercările amintite s'au făcut de oameni religioșii. Creștinismul nu poate fi învinuit deci că ar avea preferințe pentru o formă ori alta socială. Cei ce afirmă că creștinismului îi e mai apropiat sistemul liberal și capitalist, scot din doctrina creștină ceeace nu se cuprinde într'ânsa.

Toate aceste încercări au vrut să realizeze comunismul. Și au durat în formă comunistă atâta vreme, cât duhul creștin al iubirii deaproapelui a fost viu și activ în sufletele membrilor. Experiența

Constantin Bârneanu: Sfeștanie la țară

aceasta e în cea mai categorică opoziție cu ceeace afirmă materialismul istoric. Și e un certificat pentru creștinism, că poate da conținut nobil ori cărui sistem social. – Aceasta e explicația de ce bisericile creștine istorice nu se atașează fără rezerve la nici un sistem social și nu se avântă în experiențe sociale fantastice, ci își îndreaptă silințele pentru o cât mai deplină încreștinare a sufletelor. Condiția esențială a bunătății unui sistem social e cinstea, vrednicia și devotamentul oamenilor.

Comunismul nu se poate realiza decât cu prețul totalei renunțări la orice drept și la orice libertate individuală. Comunismul democrat e deci un non sens. – In lupta dintre absolutismul comunist și libertatea individuală totdeauna libertatea a ieșit biruitoare. Cum însă cea mai intimă necesitate a individului e aceea de a trăi în societate, un sistem cu șanse de durabilitate în mod necesar e un compromis între cerințele comunitare ale societății și libertatea individuală.

In fine, faptul că au putut să dispară – fără intervenția unor factori externi – înseamnă că și în sânul lor au fost oameni neîndestuliți; și încă în număr așa de mare, încât le-au distrus. – Concluzia: nu există societăți omenești desăvârșite.

DRUM DE TOAMNĂ

de EMIL GIURGIUCA

Unde-ai pornit cu aripa bolnavă
Pasere tainică, sub cer pustiu?
Se nărue'n zări toamna ca o navă
Cu prora în frunzișul arămiu.

Inlăcrimând amurgul ce coboară
Un șarpe abătut îți iese 'n drum
Cu focurile lui de pe comoară, –
Un pai de rază l-ar preface 'n scrum.

Frunzișul cerului, de 'ngândurare,
Apleacă roata stelelor-gutui.
Sărută-mă, târzie-a verii floare,
Arată-mi, umbră, drumul nimănui!

In liniștea ce'n vârf de junghiu cutează
Paragini de iubire pe pământ,
N'atingeți sufletul cu nicio rază:
Ca rugurile s'ar aprinde 'n vânt.

DUALISM

de EUGENIA MUREȘANU

Dece-ai pus, Doamne, în mine atâta suflet?
Dece mi-ai poleit lucrurile toate cu visare?
Dece mi-ai încâlcit nopțile cu sfântul Tău umblet,
Dece mi-ai dat durere și tot atâta cântare?

Știu, în timp ce Tu plângeai, eu mă uitam la stele...
Dar erau, Doamne, încuiate acolo bucuriile mele!
Tu ai pus azurul între cer și lut,
Chipu-Ți să nu se răsfrângă întinat și slut...

Mi-e frică Doamne, căci acum Te-am pierdut.
Un Dumnezeu teluric mă soarbe destrămat.
Pe Tine numai din dogmă Te-am cunoscut,
Pe celălalt, chipu-Ți răsfrânt mi l-a revelat.

Crucea păcătosului Bâlc Traian

de IOAN RÂMBU

Spun bătrânii că de multe leaturi n'a mai slobozit Domnul pe pământ atâta neauă, ca în zilele de față. Și mai ales, despre așa ger care-ți înlemnește mădularele cu păgână vitregie, nici poveste. Pas de-ți prinde juncii pentru cale lungă, dacă ți s'a făcut de altă lume!

Bună-i și hodina, dar dela o vreme încep a-ți bate nevoile în prag și nu-ți mai tihnește nici amiaza, nici cina. Pentru oamenii dela munte un asemenea veac e mare năcaz. Prea multă chibzuință nu trebue pentru hotărire. Din două una: ori pieri de foame lângă vatră, ori o iei pe talpă după rosturi.

Muntele e bogat, e darnic, dar nu se află în niciun chip cu grâul, cu mălaiul. Deci, frate Traiane, uită-te 'n calendar, pune merinde în straiță, înjugă boii și dăi să meargă, la câmpie, după bucate, căci altu ți-or mânca pruncii și muierea cureaua dela opinci: fărina din cămară-i pe gătate!...

Cam așa se gândea Traianul Bâlcului, în vreme ce ciocănea ghiața Someșului cu cuiele bocancilor. Dar și din dinți clănțănea vârtos. Măcar că era înfoiat într'un cojoc din zece cârlani și avea o cușmă cât litra cea mare dela Moara lui Pecie.

Către Muntele Crișului se vedea, ce-i drept, un pic de cer senin, dar ca să se ogoaie frigul, nu erau semne.

– Tulai, Doamne, mămuța mea! – scăpă omul printre dinți, – amar mă poate pârjoli afurisitul ăsta de ger! Și unde pui că e de abia la început.

A tot amânat de azi pe mâine rândul saniei în socotelile lui, cu nădejdea că doar, doar, n'are să-i trebuiască. Numai că nu-s toate după cum vrea omul. Așa că s'a văzut amu, în plină iarnă, fără scule potrivite, căci cu carul cine Dumnezeu ar cuteza să plece de acasă, când stau nămeții de trei coți pe cale?!

Altfel, e om cuminte Traian. S'a îngrijit de cu toamnă să-și imple lădoaele, ca în toți anii, dar numai atâta nu ajunge până la capătul iernii. Mai ales de când s'a stricat drumul lumea și drumul Hodinului îl păzesc cătanele, merge tare greu să te afli cu toate și la vreme.

– Hei, și numa' geru' ăsta de n'ar mai fi, bată-i truda norocul!

Incă demult, știa el niște feciori de fagi, mai sus, pe lunca Someșului și spre ei zorea. Acolo însă, odată ajuns, trebui să tragă un șir de sudălmi că nu era chip de făcut nimic. Pasămi-te aveau noroc să scape de securea lui. Cum încerca să treacă de pe ghiață pe neauă, se afunda până'n brâu. Și mai erau pe acolo niște rovini, așa că nu prea-i fu la îndemână lui Traian să se abată dela cursul apei spre fagii din care voia să-și cioplească tălpice la sanie.

Vrând, nevrând, plecă mai departe, urmând ghețușul văii, cu nădejdea că până 'n sară tot va să afle alții, ainderete.

– Ni măi ni! – zise de'ndată, minunându-se, căci de aci spre creastă neaua nu era mai mare de o palmă. Cârni deci într'acolo, unde ochise un făget în suman de chiciură.

Nu-i trebui multă socoteală omului nostru ca să se apuce de treabă, mai ales că prinsese a-l imboldi şi foamea. Era unul, tare fain, spânzurat tocmai în creştetul măgurii. Pe ăsta îl şi luă la judecată, după ce-şi îmbumbase cojocul şi-şi trăsese bine mânecările.

Ca unul care s'a aflat totdeauna numai cu cioplitul, o nimica toată era să curme fagul. Şi greul, sigur, era să-l gate, c'apoi de slobozit se slobozea el singur până pe ghiaţa tăului.

Altfel, era linişte deplină şi numai izbiturile securii spre inima copacului tulburau această pace albă.

Un pic de vreme, omul s'a oprit din treaba lui, ca să-şi şteargă musteţele de promoroacă. Abia atunci văzu cât de sus era şi cât de oblu se rupea malul către vale. Ici, colo, tufe răzleţe, înţepenite pe coastă. Jos, era Someşul îngheţat, de nici cu bocuri de cremene nu se poate ajunge la apă. Aşa crede Traian şi se năpusteşte iar peste fagul singuratec care din mila lui Dumnezeu era mut şi mut avea să fie pentru vecii vecilor.

Curmătura era pe sfârşite. Copacul se mai ţinea doar pe o lature, numai în coaje. Traian se opinti odată să-l îndoaie spre vale, căci după socoteala lui nici nu se putea în alt chip. Un şir de trosnituri spintecă depărtările şi fagul doborît îşi aplecă vârful spre adâncimi, sub povara trupului de urieş. Apoi se prăvăli peste troenele coastei.

Traian, rămas o fărâmă de timp drept, cu securea ridicată şi cuşma pe ceafă, aşa cum nu va mai fi altu până-i lumea şi soarele, se pomeni svârlit cu pântecul pe zăpadă cu atâta putare, că nu se mai putu dumiri despre rostul întâmplării. Simţi doar că sboară, într'o încurcătură de crengi, astupat de neauă, sdrelit fără cuşmă. Pricepu că alunecă odată cu fagul, dar nu întâlnea nimic de ce să se anine. Şi pe când groaza îi ardea creerii, omul mai putu auzi o pocnitură ca de stâncă fulgerată, apoi simţi răceala apei care îl învăluia. Ghiaţa plesnise.

Cu un picior în adâncuri, cu celalalt agăţat în cloambele fagului, Traian se lăsă din ce în ce mai afund şi singure mânurile alunecară înfiorate pe oglinda gheţei, în nădejdea că va afla ceva de care să se sprijine.

O mare negură îi împăenjeneşte ochii. Poate şi-a pierdut şi minţile omul, căci iată-l pornit pe strigăte, din ce în ce mai stinse.

– Măi frate Ioane, măăă!... Tulai, mămuţa mea! Măi frate Ioane, nu mă lăsa vecine, că mă duce valea, măăă! Catrinăăă! Catrinăăă! Catrină...ă...ă! Pruncii mei... Catri...n...ă...ă...ă!...

Din lăuntru apa spumega, iar lupta omului cutremura hălcile de ghiaţă care stau gata, gata, să se crape tot mai mult. Şi cine poate vedea în această singurătate, peste care numai Cel-de-Sus e Domn? Oare arată zările ceva? Nici pomeneală! La capătul vieţii, omul o mai duce un timp cu închipuirea, dar ca totdeauna, datul se împlineşte peste vrerea lui. Cojocul s'a înfoiat de apă, mânurile s'au chircit, cu unghiile înfipte în carne, şi capul s'a aplecat înainte. Bâlc Traian trecuse dincolo de trudă...

Şi în vremea aceasta un om, venind din susul văii, către Muntele Crişului, pare atât de îngrozit, că nu ştie dacă merge, sau este mereu în acelaş loc...

* * *

L-au îngropat pe un dâmb, hăt sus, departe de casă, acolo unde se hodineşte şi tătâne-său şi unde, după datina locului, trebue să-l miruiască soarele, cu fiecare răsărit. Iară cruce trainică de gorun i-a cioplit meşterul Vălenilor, cu zimţi şi flori, ca la tot creştinul.

La ceas de seară, după comândare, s'a dus şi svonul despre crunta lui întâmplare întunecând frunţile fraţilor de soartă de pe aceste plaiuri.

Dar oricât, cel plecat, plecat rămâne!

In casa Bâlcului, Catrina, femeia lui tot anumără pe fuse cu torsură proaspătă de cânepă şi, din când în când, se opreşte ca să-şi şteargă cu năfrămuţa ochii vineţi de strădania plânsului. Câtinel le lasă locului toate, ia din cuiu sumanul negru, pe care l-a purtat Traian la zile mari, îl împătureşte cu sfinţenie şi apoi rămâne aşa, pe când hohotele o năpădesc vijelios.

Pruncuţii stau ghemuiţi, cu palmele în poala cămeşilor, pe laviţă, lângă vatră şi de afară plesneşte geamurile răpăiala viforniţei. In ungher, la icoana sfintei Fecioare, mucul dela candelă pâlpâe şi pe colacul soarelui de lângă ea, încă arde lumina aprinsă la cântatul cocoşilor.

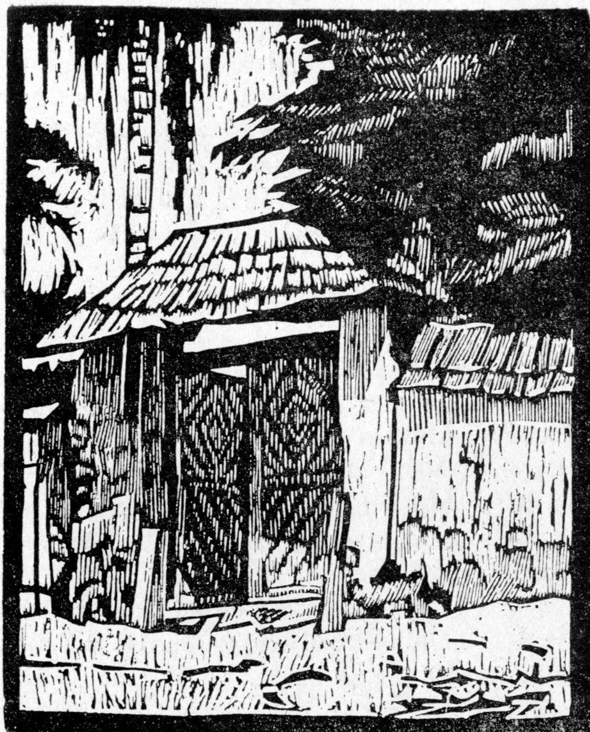
A plecat şi Mina Gujului, bătrâna care ştie rândul comândului şi pe care o afli oriunde cineva şi-a dat duhul. Acum, a rămas pustiu în urmă.

Singură Oana, fata cea mare este mai dârză în durere. Ea aşează oala cu laptele proaspăt muls pentru cina pruncilor, răscoleşte tăciunii în vatră, strânge blidele şi mai deretecă ici, colo.

– Şezi blând, mămuţă, o agrăeşte ea, nu te mai căina atâta, că te-a prinde beteşugul. Ce să mai facem, dacă aşa a vrut Dumnezeu alduitu!

Dar Catrina rămâne tot îngropată în cutele sumanului şi mai vârtos se rupe cu plânsul.

– N'auzi tu, reluă fata, 'om joi şi noi cum

Horațiu Dimitriu: Gravură

'om putea, da... ascultă-mă, că tare nu mă știu dumiri despre niște lucruri.

Femeia își ridică puțin fața, dar din sughițuri nu încetă.

– Zic, începu Oana, că tătuțu, dee-i Dumnezeu pace, nu s'a aflat singur acolo la tăul ciorilor.

– Du-te, du-te! o repezi maică-sa, nu mă mai prăpădi cu zăpăcelile tale. D'apoi de unde-ți veni în cap și crezi treaba asta?

– Știi, mămuță, când il cătam, alaltăeri, eu am văzut două urme pe neauă: una de bocanci și alta de opincă. A tătuțului să fi fost una, dar cealaltă?...

– Dă-mi pace că n'ai minte! Nu mă face să te sudui amu.

– Ba zău, mămuță, de geaba mă-i sudui, că eu tot la credința asta rămân: tătuțu n'a fost singur!

– Nu-i fi vrând să zici că l-a celuit oarecine în scocul tăului?...

– Dumnezeu alduitu știe, mămuță. Amu-i vai de norocul nostru, ori cum s'ar fi întâmplat.

Dela o vreme tot Oana descopcie tăcerea. Era vitează tare fata asta și fără pereche la trebăluit. Dar nici din voroavă nu se da cu una cu două. Despre rândul măritatului, nu fusese gata, deși roiau feciorii ca muștele, sara, pe lângă hatul lor.

– Ce-ai zice, dacă am da sumanul cel negru lui Ion al Orbului? E vecinul nost și ne mai aflăm la oarece, laolaltă. Și-i om cu o casă de prunci.

Maică-sa păru că nu pricepe.

– Oare!

– Da, mămuță, și i-a fost fârtat tătuțului la multe treburi. Mai an, în toată ziua ne era în casă și zorea cu sârg la fiece.

Catrina nu răspunse nimic. Pentru ea nu mai era nimic de zis. Ce știa fata din tulburarea care îi rodea sufletul? Singură cu pruncii, cu vitele, cu toate, cine să mai umble, să rostuiască, după cum se cere? Ea? Ce să poată o biată muere, care a crescut între patru pereți. Până-i lumea n'a mai isprăvi nimic!

Și mai ales i s'a cuibărit într'un ocol al minții spusa fetei despre cele două urme, aflate pe neauă.

Tocmai atunci, ușa se răsuci spre perete și

Rezeda Moga-Dumitrescu: Clacă

din ghiarele viforniţei trecu pragul Ion Negură, cu cuşma peste urechi şi pumnii în fundul buzunarelor.

– Sara bună, Catrină, făcu el, scuturându-se de albul îngheţat care-i năpădise straele.

– Să ai noroc, vecine, zise femeia. Şezi la noi.

– Mulţam, îs sătul de şedere, că vezi, nu te lasă vremea să prinzi de nimic.

– Eh, oftă ea, numa Traianul nost n'avea hodină 'n veac. Doamne, cât îl bătea la cap să nu plece nicăiri pe un timp ca aesta, da de geaba. Aşa-i era suca lui. Până la prinderea postului mare mai aveam bucate, dar el nu, că trebue să margă, că ce ştii, cum îi lumea amu, n'a avea de unde să câştige mai târziu.

– Aşa e, da.

Ion îşi ronţăe un fir de mustaţă şi cată mereu cu ochii spre podele. Din colţul ei, unde tot muşcă din caer şi răsuceşte fusul, Oana tace, aşa ca întotdeauna când nu o agrăeşte cineva.

Este cam abătut Ion. Ba chiar amuţit de tot.

– Săracul! crede Catrina, s'a fi gândit şi el la Traian al meu, că doară au crescut laolaltă.

– Aşa zău, reîncepu ea, numa văd că şi tu ai oarece la inimă.

Omul păru că se cutremură puţin. Clătină uşurel din cap, ca pentru a-şi alunga cine ştie ce gânduri urîte.

– Iaca... mă muncesc, că nu ştiu ce am să fac să fie bine. Tot de rândul bucatelor, doară ştii tu...

– D'apoi...

– Musai, mâine-poimâne, s'o iau pe cale, că altu n'am ce căuta acasă. Mintenaş se gată pita de totului şi pruncii n'au lege.

– Vezi bine, făcu femeia, n'au, da! Numai eu, ştie-mă bunul Dumnezeu cum oiu ieşi din iarna asta. Da... auzi colea vecine, uite, ai fost ca frate la Traianul nost, alduească-i sfinţii hodina şi m'am gândit să-ţi zic să faci bine să iei sumanul lui cel negru. La om bun nu-i păcat să-i dai şi bucătura dela gură.

Ion se rezemă de părete şi rămase deodată ca 'nlemnit. Oare de ce s'a speriat aşa? Cum? Ştie el bine că e obiceiu ca viii să se bucure de straiele prisosite ale celor duşi. Doară nu s'ar teme? Doamne feri! Când s'a mai pomenit una ca asta?

Ş'apoi nu este el chiar aşa de avut ca să nu-i prindă bine o haină de sărbătoare. Totuşi nu vrea cu nici un chip să pună mâna pe danie.

– Ia sumanul, bade Ioane, zise deodată Oana şi dacă nu vreai să-l ai în cinste, ne-i mai ajuta oarecând.

– Aşa da, întări şi Catrina, doară tu ştii rândul.

In sfârşit, omul păru că se linişteşte sau şi-a revenit pe calea cea bună.

– Nu-s vrednic, scăpă el şi fu gata să lapede cine ştie ce vorbe nechibzuite, dar se potoli şi adaogă:

– Nu-s vrednic eu pentru aşa mândreţe de suman.

– Da de ce? îl întrebă Catrina.

– Oi căta să mă plătesc, vecină, auzi, să mă plătesc... Mulţam. Dumnezeu să-l hodinească în pace pe Traian. Şi fără să mai zică o vorbă, se repezi pe uşă cu sumanul cel negru târît de o mânecă, aşa cum ai târî o zdreanţă năpădită de flăcări!

– Săracul Ion! făcu Catrina când se închise uşa, l-au smintit de cap necazurile. Da eu, mumă, mumă, ce să mă ştiu face. Şi fu gata să izbucnească.

– Lasă, mămuţă, o linişti Oana, mare-i Domnul şi drepte-s poruncile lui. Ne-om gândi la tătuţu şi-om face cum ne-a învăţat. Şi amândouă rămaseră înlănţuite în singurătatea grea a tristeţei.

Pruncuţii au adormit demult, viforniţa nu mai şueră atât de grozav şi lumina dela colacul soarelui nu mai lăcrămează picături de ceară, pentrucă s'a stins. Acum, sufletul lui Bâlc Traian a ajuns la cele nouă vămi ale cerului şi dă obol bănuţul lui de pământean.

* * *

Trecuse de atunci o săptămână.

Vremea se răzbunase puţin, dar mai bătea încă vântul năpraznic. Oamenii se îngrijau iarăşi de rosturi: ba cu fânul, ba cu bucatele, ba cu scândurile pentru târguri.

Lui Ion Negură toate celea îi merg de-a'ndoaselea. Era cât pe aci să se aprindă şura, într'o seară. Noroc că se vujise acasă la vreme. Altcum rămânea cu viţişoarele sub acoperişul cerului. Şi apoi pacostele vin dup'olaltă. Are şi nişte dureri la şale, ba şi grumazul i s'a înţepenit de cată numai aşa vintriş, ca lupul. Toată ziulica îmblă ca un hăbăuc, cu fălcile încheiate şi nu isprăveşte nimic. Nu-i vorbă, n'a fost el niciodată de treabă, dar oricum, silea, cât de cât.

– Da' ce-i cu tine, nepoate? îl agrăeşte într'o dimineaţă Mina Gujului, bătrâna, pe când trecea după o sarcină de surcele. Se miră lumea când te vede aşa perit. Eşti vătămat cumva? Doamne apără!

Grigorescu: Pe gânduri

– D'apoi ce să-ți spun, nici eu nu știu. Mă ține ici la șale și grumazu-i încă butuc.

– N'ați aflat oarece leacuri? Las' că ți-oi trimite niște frunze de curechiu să pui după ceafă, poate ți-or vuji.

– N'aibă noroc și leacurile astea – făcu omul – încercat-am bogate și n'au prins. Musai să rabd, că altu n'am încotro... Da vino 'n casă, Mină, mai zise el, să povestim câte ceva, că și așa, vezi, nu-s bun de nimica. Știe-mă bunul Dumnezeu cât mi-e inima de acră.

O nimerise rău fratele Ion! Bătrâna era ca râia și dacă s'apuca de vorovit nu mai găta în veci. Și mai ales îi da mereu tot despre rândul morților și câte blăstămății toate le înșira, de înfricoșa și pe omul în toată firea, dar mi-te pe prunci! De aceea, rar se încurca cineva cu ea în povești.

– Amu, tot atâta, se gândi el, mai rău nu-mi poate fi.

Intr'adevăr, odată în casă, Mina dădu binețe muerii lui, care-și văzu liniștită de treburi, apoi scoase pipa și-o îndesă cu sârg din tașca gazdei.

– Așa nepoate, zău, cum spun, cată de-ți vină 'n fire până-i vreme, că la urmă te-i afla fără leac și-o fi amar de prunci și de rânduelile tale. Eu mi-s muere bătrână, am văzut multe și așa zic, că dacă ai ceva pe inimă, mergi la Domnu Părinte să-ți dea slobozenie. Iar Veta să facă și o liturghie de prescuri, că, Doamne, tare-i vine liniștea omului împăcat.

– Vezi bine, făcu Veta, femeia lui, ne făgăduisem noi demult lucrul aesta, numa că suntem săraci, cu casă grea, că de abia ne ajunge un miez de pită la prunci.

– Cât de cât, începu iar bătrâna. Darul din mâna săracului mere drept la poarta cerului, că-i dat cu sufletul și de el se bucură Dumnezeu alduitu... Iacă și Traianul Bâlcului, cât a fost el de fain, de mândru, că nu-și afla păreche, tăt l-a prins sfârșitul, și încă cum! Doamne, nu lăsa la nime să pată ca el. Ala știu că până-i lumea n'a dat la

Nicoleta Poplacenel: Peisagiu

cineva un creițar. Amu ierte-i sfinții păcatele, că tare și-a bătut joc de milă și nici pe la biserici n'a prea dat des. Să am rău de nu s'o alege colbul de toată munculița lui, că muierea aia nu-i bună nici măcar de adus o cofă cu apă.

– Taci, Mină, o opri Veta, prea vezi și tu a dușmănie. Zău așa! O pricepe și ea, că deacu musai să ducă greul. Apăi are fată fecioară, pe Oana, care-i una cu tătâne-său. Da, da, ai să vezi numa...

– Am auzit și eu despre fătuța asta, și stai să nu uit, prin sat se vorovește că ea a aflat două urme pe neauă până la Tăul Ciorilor, și în ziua aceea n'a mai fost altul pe-acolo, făr' Traian.

–Du-te 'n treabă-ți, bătrână, sări deodată Ion. Cine putea să fie?

– Ce știu eu, nepoate! Nici eu nu prea cred, că deh! să fi fost cineva, îi da o mână de ajutor, nu-l lăsa să piară așa, ca un câine. Iară ca să-i facă de petrecanie, nici atâta, doar s'au dumirit că l-a 'ncordat fagul în scocul tăului.

Omul căzu iar în muțenia lui. Parcă și pleoapele le simte grele, într'atât rămân aproape mereu lăsate. Nu știe nimeni ce-l roade și măcar că-i aici aproape, lângă semeni, flacăra gândului îl poartă departe. Eh! omul, bată-l truda lui, că amar mai poate suferi! Amar l-a celuit Domnul Dumnezeu când i-a dat harul minții! Fiara știe una: mușcă și urlă, dar el face și tace. Ba câteodată nu face nimic și se prăpădește numai cu închipuirea păcatului. Atunci îi blestem. Oricât ar cere milă, oricât s'ar căina la treptele altarului, că așa va rămâne pe veci, cu blestemul lui.

Să nu fie într'un ceas rău – reîncepu Mina – da grea hodină trebue să aibă Traian. Doamne, dă să-mi fie gura mincinoasă, numa nu știu zău, că tare mă tem! Uite tot așa, pe Valea Drăganului, muierea lui Gheorghică a Gligorii și-a făcut rândul, mâine-s șase săptămâni. După voroava lumii, trăia rău cu omul ei, care o bătea și o suduia în fel și chip. Nu-i ajute Dumnezeu, că mare spurcat era și acela! Așa că săraca muiere s'a aninat de o rudă 'n pod, făr' să zică nimănui ceva. Crezi că pe el mult l-a durut? Da de unde! S'a pus pe băut, pe veselit și dă-i să meargă. Huia satul de năzdrăvăniile lui și numa dela o bucată de vreme s'a gătat cu toate. In fiștecare nopticică îi venea muierea 'n casă, că se făcuse strigoaie și așa mi-ți-l spăria și așa mi-ți-l căsnea, că până-i lumea n'a mai fi om de treabă din el. Și la strigoaie nu-i alt leac, decât să meargă să-i împungă inima cu cuțitul la miez de noapte, acolo 'n mormânt, că altu 'n veac nu se poate hodini. Dar pas de-l mai pune pe Gheorghică la treaba asta, amu când îi stricat la minte. Nici poveste! Ce-a căutat a găsit. Așa zău!

Ion ascultase atent și era gata să spună oarece, dar păru că se răsgândește. Totuși, vorbi ca omul cuminte, care nu crede în povești.

– Ia mai lasă-ne cu minciunile, bătrână, că prea sună urât, de totu lor. Cine are răgaz să asculte povești d'astea pentru spăriat pruncii!

– Nu vorovi așa, nepoate Ioane, că te-i căi, zău!...

– Doamne apără, dar omul aesta parcă-i păgân!... zice Veta, făcându-și o mare și sfântă cruce. Pe bărbat îl cuprind îndoelile. Deși spusele lui arătau viteze, înlăuntru se sbuciuma crunt. Hei! știa el ce știa!

Tocmai atunci pică în casă și Oana, fata Bâlcului, suflând greu. Nici n'apucă bine să între că Ion o și luă la descusut.

– Cum îi vecină, aveți ceva năcazuri?

– D'apoi, bade Ioane, ia vin la tine că ne aflăm la rău și să ne dai un pic de ajutor. Azi dimineață, când a mers mămuța să adape vacile, s'a uitat pe creastă și-a văzut că s'a 'ncordat crucea tătuțului. Tulai, Doamne, că amar vânt a mai putut fi și în noaptea asta! Și-amu te rugăm să faci bine să ne-ajuți s'o proptim la loc.

Ion rămase înlemnit. Astă noapte? se gândi. Azi noapte? Dar și el s'a visat cu Traian astă noapte. Obrajii îi sunt supți, galbeni, ca frunza fagului toamna. Și ochii îi lucesc de parcă ar fi două alune de jar. Abia se poate ridica.

– Viu, Oană, du-te că mintenaș viu. Cum să nu viu, Doamne apără! Și-și căută cușma pe podișor. Fata ieși ca furtuna.

– Mare lucru, făcu Mina Grujului, doar a fost crucea pusă 'ntre pietroci, cum de s'a 'ncordat? Vezi, Ioane, vezi!...

Dar omul nu răspunse ci se repezi pe urma ei, ca și când l-ar fi ajuns svon că s'au aprins porțile raiului. La cină apoi nu vorovi nimic și se mânie peste măsură când Veta îl întrebă așa din senin.

– Oare în ziua aceea, când o pierit vecinul Traian, n'ai fost tu dus la munte să afli cum stau cursele de jderi?

– Taci, muere spurcată, că te lipesc de podele, auzi? N'am fost atunci, ci cu trei zile mai 'nainte.

Dar femeia rămase 'n prostia ei, cu credința că în ziua aceea a fost și nu altădată.

* * *

Nu mult după aceea Ion căzu la pat deabinelea. Mai, mai să-și dea duhul, într'atât era de

pierit. Zile dea-rândul nu se atingea de vreo fiertură. Noaptea mai ales, il căzneau frigurile iadului. Se tot căia că-i strânge cineva grumazul, deşi toţi ai casei il ocoleau. Veta, săraca, ce putea să creadă? Aşa-i suca bolii şi pace. Eh! a mai zăcut el şi altădată. De aceea a trimis repede după o porţie de vinars, poate să-i fie bun de leac.

Luna lui Mărţişor incepuse cu nişte vânturi călduţe, care topeau neaua de pe plaiuri ca focul. Apele Someşului se umflară peste noapte, de nu mai incăpeau in vaduri. Umbla vorba că au şi mânat vreo două şuri de ale Vălenilor cu vite cu tot.

Venise iar vremea lucrului şi despre întâmplările iernei nu se mai svonea nimic. Numai prin bătătura Bâlcului miroase a pustiu.

Cu toate că Oana nu mai pridideşte din zori până in asfinţit, nu-i chip să meargă toate ca mai înainte. Cât despre Catrina, nu te poţi bizui, că tot aşa a rămas cum o ştie tot satul: lângă vatră cu pruncii ei. Arareori cercetează rosturile vitelor dar şi atunci tot Oana este aceia care pune umărul.

Altcum amândouă-s gândite rău, că dela intâmplarea aceea cu crucea, încă de vreo două ori a mai picat. Chiar săptămâna trecută, o aflară la pământ şi numai după casnă multă o putuseră tocmi la loc. Chemaseră popa ca să mai sfinţească locul odată şi, Doamne-ţi mulţam, deatunci nu se mai clinteşte.

* * *

Prin codrii inmuguriţi răsună horele primăverii şi negurile s'au pierdut de mult, spre Vlădeasa. Soarele ii atinge fruntea in fiecare dimineaţă şi chiar un cuc rătăcit s'a oprit să hodinească pe creştetul ei.

Pe la miezul nopţii Ion s'a deşteptat cu arsuri în coşul pieptului. Cu glasul stins, cere apă. Veta, de abia dacă putuse inchide un ochiu, pe laviţă, inghesuită de prunci, dar se scoală ca să afle canta. Deodată omul incepe sa geamă.

– Tulai!... Tulai!... Tulai!...

Femeeia se opreşte, ingropată in intunerec Incă n'a găsit canta cu apă, dar nici n'o mai caută

– Şezi blând, omule, îngână ea încetuţ, că s'or spăria pruncii şi nu mai avem hodină până dimineaţă.

Prin geamul sur, pătrunde de afară o rază de lumină străvezie. Ion a căscat ochii mari ca două boţuri de ceapă şi parcă n'a auzit vorba femeii. Sau il chinueşte boala intr'atât, că e surd ca un bucium de fag uscat.

– Dă-mi pace!... Dă-mi pace!... Tulai! Dă-mi pace!...

Biata femeie nu ştie ce să mai facă. Pruncuţii au prins a se mişca sub ţolurile flocoase.

– Taci, omu lui Dumnezeu, că nu-ţi face nimeni nimica, Doamne apără! Că doară suntem numa singuri aici!... Şi dă să-l astupe cu bonda care căzuse pe podele. In tăcerea grea, glasul bolnavului răsbate iar, ca o răpăială de ploae.

– Dă-mi pace, vecine, că nu-s de vină! Oh! tulai, lasă-mi grumazul... nu strânge... Veneam... te-am văzut de departe şi veneam să te ajut... Alunecam pe ghiaţă, dar tot mă sileam. Ştii că nu-s mânios cu tine... lasă-mă... Şi când am ajuns la tău, te-am aflat incopciat în cloambe mort... fără cuşmă, fără duh!... M'a apucat groaza, că or da ai tăi vina pe mine, că eu te-am ţipat şi în loc să te scot creştineşte din năcaz, măcar aşa mort, te-am lăsat tot acolo şi am fugit prin codrii ca un hăbăuc! Dar aşa ţi-a fost soartea, vecine. Lasă-mă în tinda mea şi-oiu griji de pruncii tăi. Dar... oh! Maică Precistă, amar mă strânge!... Mă... Traiane!... Traiane!... Traianeee!...

N. N. Tonitza: Rachiş Ali

Şi se ridică în şezut pe când sudoarea îi şurluia obrajii albi ca frunzele de curechi. Rămase aşa, cu gura căscată, cu ochii deschişi, cu braţele de-a-lungul patului, liniştit, de parcă l-ar fi pocnit cineva cu o rudă în moalele capului. Veselie, ăl mai micuţ dintre prunci, prinse a scânci, când Veta, fără să-şi gate rugăciunea pe care o şoptea, se ridică de pe scăunelul unde căzuse cutremurată. Pricepuse acum care-i boala lui Ion şi mai ales spovedania lui o spăriase cu totul. Ce să facă? Doamne! mare păcat ne apasă! – îşi zice, aprinzând lampa, nu atât pentru temerile bolnavului, cât chiar pentru ale ei. Dă, strigoiul nu vine la lumină, asta se ştie.

Se auzi chemată.

– Vetă!

– Ce-i?

– Dat-ai de cină la vite?

– Dat!

– Da, fârcitura ceea de otavă ai urcat-o 'n podul şurii?

– Urcat.

Vocea bărbatului era cea de totdeauna, liniştită, grijulie. Veta se minuna că asemenea gânduri îl macină, acum când abia s'a scuturat de ghiarăle strigoiului. Işi făcu iar o mare şi sfântă cruce, ca mulţumită Celui-de-Sus, pentru mare mila Lui.

Dar numai decât se cutremură. Ion vorovise tot aşa de limpede ca adineaori:

– Bine, Vetă, amu du-te repede şi te-aruncă în fântână, mintenaş, că altu te bat în cue... de părete!...

Femeia nu mai aşteptă să isprăvească, ci scăpând un ţipăt, deschise uşa şi se pierdu în întunerec.

Odată afară, Veta a ocolit ograda Bâlcului şi, aproape fugind, a ajuns pe calea Vălenilor. N'are nici năframă, nici zadii şi-i cu picioarele goale. Dar nu se gândeşte la nimic şi frigul care străbate prin cămaşa rară de cânepă, nu-l simţeşte de fel. Nici măcar sfânta rugăciune cu care se linişteşte adeseori nu o poate spune. Intr'atât îi e de groază de propria ei răsuflare şi tot i se pare că-i vine cineva pe urme. Sfinte Dumnezeule! Ion al ei este smintit de-a-binelea!

S'a oprit la casa popii şi a intrat fără zăbavă. In puterea nopţii, ce-i drept, părintele primea rar asemenea oaspeţi. După obiceiul locului, oricât ar fi fost de mari trebuinţele unui creştin, trimitea de cu ziuă să-l cheme la căpătâiul lui pentru grijanie sau cetanii din păscălie. Morţii încă şi botezurile, le săvârşea tot cu lumina zilei. Amu, vrând, nevrând, trebui să-şi ia un suman pe umere şi fără să deştepte pe cuvioasa maică preoteasă, ieşi în tindă.

– Ce-i năcazul, Vetă?

– Lăudat fie Domnul! – zise aceasta mai întâi.

– In veci! – Şi iar o agrăi să-i povestească mai repede. In tindă era cam frig şi hainele sfinţiei sale cam subţiri, ca pentru noapte.

Atunci, fără oprire, femeia îi poveşti toate întâmplările nopţii şi-l rugă fierbinte să vină numaidecât cu ea lângă bolnav şi să-i cetească oarece, că ea singură nici moartă nu se întoarce. Popa chibzui un pic, cum să se descurce şi până la urmă văzu că nu-i chip şi musai să meargă, nu atât pentru nebun, cât pentru pruncii cari se aflau singuri cu el. Cine ştie ce-l punea necuratul să facă?

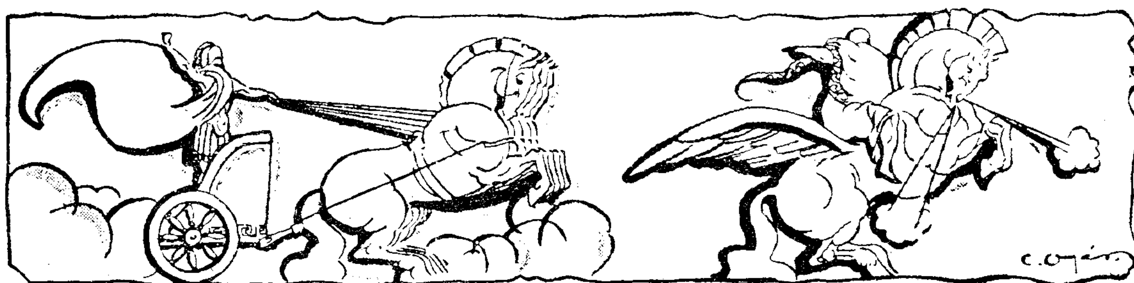
Dar pe Ion nu-l mai găsiră acasă. Plecase, fără ceoareci, fără cămaşe, fără opinci, fără cuşmă. Lipsea numai sumanul cel negru primit în cinste dela văduva Bâlcului şi cuţitul cel de înjunghiat porcii.

Toată lumea se îngrozi. A doua zi, însă, popa trimise după jandarmi, cari îl căutară şi îl aflară mort, după care încheiaseră cuvenita scrisoare, sunând aşa:

„Individul Ioan Negură, de ani 35, înnebunind subit, în noaptea de 10/11 Martie a. c. a ameninţat serios, fără leziuni fizice, pe femeia lui Veta Negură, născută Chiciură, de ani 28, care a fost nevoită să fugă după ajutor. Atunci numitul, sumar îmbrăcat, înarmat cu un cuţit şi cu o lopată, s'a deplasat pe culmea numită Bâlceşti, la mormântul locuitorului Bâlc Traian, care s'a săvârşit în condiţiuni misterioase iarna trecută, unde l-am aflat pe defunct – individul Negură – după cum urmează: săpase pământul cu lopata, până ce a dat de cosciug, căruia i-a ridicat capacul, apoi a înfipt în inima mortului Bâlc Traian cuţitul menţionat.

Crima a fost descoperită de către fiica acestuia din urmă, pe nume Bâlc Oana, de ani 18, casnică.

Nu se cunoaşte cauza pentru care a sucombat individul Ioan Negură, deoarece cadavrul lui nu prezintă nici o contuziune. Presupunem că microbul nebuniei l-a atins la inimă, cauzându-i decesul."

JOC

de I. V. SPIRIDON

Pe zăpada asta de hârtie
Dorul, fata mea, ar vrea să-ți scrie.
Pe hârtia asta de zăpadă
Roagă-se cuvintele să cadă —
Cântec pur și zurgălăi de stele
Inșirați pe fir de vers mărgele.

Pe zăpada asta grea din pagini
Am să țes covoare de imagini
Pentru sbenghiul micilor din vis,
Pentru veșnicul poem nescris.
Am s'adun de pe sub colb de ani
Amintirile precum pe bani
Și, încet, le-oi număra'n genunchi,
Câte una ori câte-un mănunchi.
Am să mi-le-ascund apoi păgân,
Cum avarii aurul, în sân;
Și'n cerneala nopților târzii
Le voi scoate și le-oi zornăi,
Putred de bogat și tot boem,
Să le'nșir tot altfel de poem.

OM

de I. V. SPIRIDON

Noi am venit fără s'o fi cerut
Și ani mulți n'am știut măcar ce vrem.
Viața, — ștearsă repetare'n lut, —
Nu ne-a spus nici ce-i cântec, nici blestem.

Am rătăcit pe'ntinderi fără cer.
Fără s'avem un colț de gând sdrobit
Sub sguduirea Marelui Mister
(Unde-om pleca?... De unde-am poposit?...)

Gândul, — fulg pe-un vânt fără rost, — plutea
Lipsit de blestemul înaltei munci.
Semnu'ntrebării încă nu era.
Liniști de veac virgin.

Târziu atunci
Când Marile'ntrebări pătruns-au plin
Cu jarul lor și'n ultimul atom,
Citit-am vraja și blestemul din
Transfigurarea Insului în Om

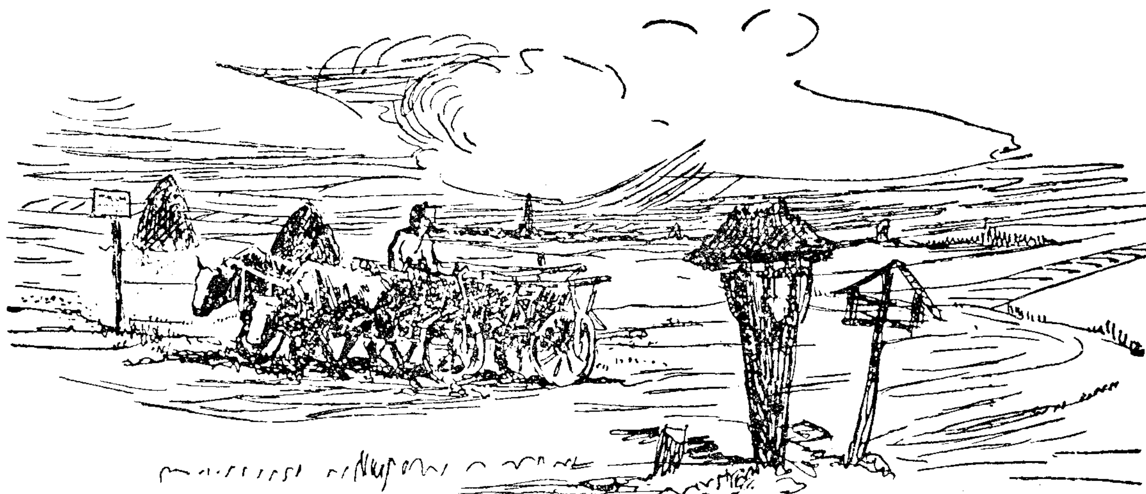
AUTUMNALĂ

de SERGIU GROSU

A trecut pe uliță un dric;
In zadar mi-s toate, în zadar...
Plouă cu tristeți de borangic,
Plouă cu tristeți de chilimbar...

Amintiri se-adapă'n larg de zări
Port pe umeri crucea lui Isus.
Cine m'amăgește cu chemări?
Care înger m'a strigat de sus?

Dragoste rămasă peste prag, —
Cer coclit de toamnă și văpăi
Dacă mâni m'oiu depărta, pribeag,
Vor mai ști să plângă ochii tăi?...

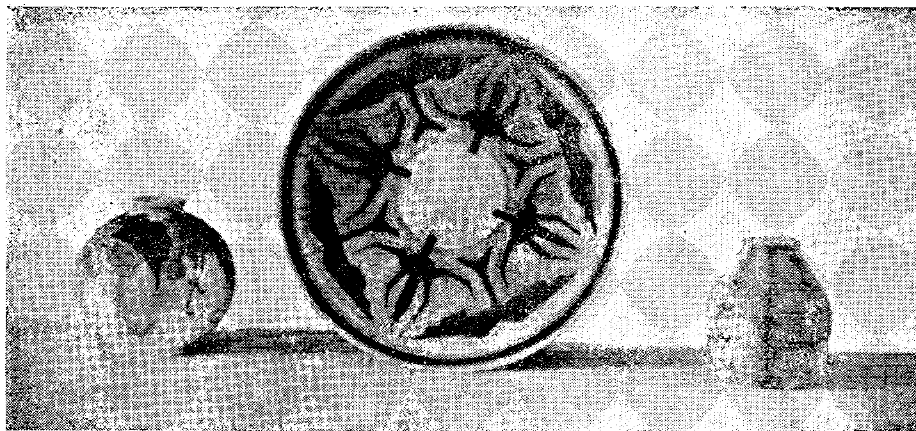

EU SUNT FECIOR DE ȚĂRAN

de TEODOR CICEU

Eu sunt fecior de țăran
Năzdrăvan.
M'am născut în miez de vară
La țară.
Am crescut cu năcaz și cu amar
Pe hotar
Unde-avem pământu';
La un loc cu caprele
Și oile,
Unde șueră vântu'
Și bat ploile.
Unde muntele se pierde
Printre nori;
Unde pe fiece răzor
Cu iarbă verde
E floare lângă floare
Și unde la izvor
In miez de zi și pe'nserate
S'adapă căprioare
Insetate.
Unde zorii dimineții
Și toate înserările
Dau suflet vieții
Pe toate cărările.
— Acolo am crescut
In inima naturii
Infrățit cu fiarele pădurii.
Legănat de doină și de fluer
De cântec de priveghitori de șuer
Și de fiori
Ce te cuprind năpraznic.
Eu am crescut
Incâtu-s de mare
Unde viața ți se pare
Praznic.
Unde de ură și de rău
Ferit-a sfântu';
Unde omul e tot una
Cu soarele și luna,
Cu Dumnezeu
Și cu pământu'.
Din lumea de cântec și bine
Eu am adus cu mine,
In orașul plin de ură,
Dragostea de sat și de natură.

Pictura Venețiană din sec. XVI

de C. MUREȘANU

Veneția pare în secolul XVI. la apogeul splendorii sale, judecând după desvoltarea artelor din cursul acestui veac, totuși decadența puterii sale începuse. In Orient, comerțul și influența politică a republicei slăbesc, cu toate acestea niciodată în decursul istoriei sale cetatea n'a prezentat un aspect mai fastuos, mai strălucitor, mai măreț. In minunatul decor al palatelor clădite pe lagună, cu luxul procesiunilor și petrecerilor sale, Veneția uimește o lume întreagă. Arhitecții și pictorii ajută la înfrumsețarea cetății, literații răspândesc faima acestor opere realizate în veacul de aur, încât Veneția devine, după Roma, cel mai de seamă centru artistic și cultural al Italiei.

Cei mai de seamă dintre pictorii acestui veac, *Tiziano Vecelli* (1480-1576) s'a născut la Cadore, un sat așezat la poalele Dolomiților. Amintirea peisajului muntos pe care l-a văzut în timpul copilăriei sale, cu liniile armonioase și puternice, învăluit într'o ceață albăstrie, il va urmări pe Tizian în decursul vieții sale și vom regăsi acest peisaj, servind drept fond în multe din tablourile maestrului.

Pe la vârsta de 10 ani Tizian ajunge la Veneția, unde în atelierul lui Bellini il întâlnește pe Giorgione, Lorenzo Lotto și Palma Vecchio. Personalitatea artistică și talentul excepțional al tânărului artist se afirmă încă din primele sale lucrări. Cea mai cunoscută, „*Amorul sacru și amorul profan*“ (1508-1510) se găsește astăzi în posesiunea Galeriei Borghese din Roma. Tabloul reprezintă două femei, la fel de frumoase, simbolizând probabil amorul sacru și amorul profan. Scena este situată într'un peisaj îndepărtat și clar, care amintește de cel din Cadore.

Cam în acelaș timp Tizian decorează împreună cu Giorgione antrepozitul care aparține Germanilor din Veneția și care se găsea așezat pe Canal Grande. Din nenorocire timpul și restauratorii au distrus aceste admirabile fresce, cari reprezentau figuri simbolice, cu atitudini sculpturale, în cari stilul măreț al lui Giorgione stăpânea verva și fantezia lui Tizian. Aceste decorațiuni dela Fondaco dei Tedeschi ne sunt cunoscute prin câteva gravuri destul de mediocre.

In 1506 Tizian il cunoscuse pe Dürer, pe atunci în trecere prin Veneția, apoi în 1508 il întâlnise pe Fra Bartolomeo și aceste întâlniri il fac să picteze subiecte religioase, în realizarea cărora devine foarte repede maestru necontestat la Veneția. Lucrează foarte mult, operele sale încep să fie gravate și astfel răspândite în Italia întreagă și în străinătate.

Intors în 1512 la Veneția, dupăce decorase cu o frescă palatul de Justiție din Viena, se căsătorește și se stabilește definitiv la Veneția, pe care o va părăsi destul de rar în decursul lungei sale vieți. Tizian are doi băeți și o fată, frumoasa Lavinia, care i-a servit de multe ori ca model.

Intre operele religioase din această vreme trebue să amintim minunatul Crist, pictat pentru Alfonso d'Este, duce de Ferrara, soț al Lucreției Borgia. Impresionanta simplicitate cu care este tratată figura Mântuitorului, face ca acest tablou să fie dintre cele mai frumoase realizări de inspirație religioasă ale pictorului. In 1516 termină pentru biserica Santa Maria dei Frari, celebra „Inălțare a Sf. Fecioare“. Contemporanii spuneau despre această pânză, de un gust baroc pronunțat, că „întrunește majestatea teribilă a lui Michel

Angelo, frumuseţea lui Rafael şi seducţia culorilor veneţiene".

Succesul obţinut cu această lucrare, il face pe ducele de Ferrara să comande o serie de tablouri, cari trebuiau să-i decoreze cabinetul său de lucru. Inainte de a accepta comanda, Tizian termină lucrarea cunoscută sub numele de „Concertul" (Pitti, Florenţa) atribuită multă vreme lui Giorgione. Opera a fost din nenorocire restaurată, totuşi figura călugărului care cântă la clavecin, aminteşte de cele mai frumoase portrete ale lui Tizian.

Ducele de Ferrara devine nerăbdător şi in sfârşit in 1522 Tizian împreună cu elevii săi, pleacă spre Ferrara. Aci execută trei minunate scene de „Baccanale", cele mai frumoase poeme de fericire păgână, pe cari pictura le-a produs vreodată. Subiectul a fost dat de Ariosto, poetul prieten al ducelui ferarez, insă a fost cu mult depăşit de realizarea scânteetoare de culoare şi lumină a lui Tizian. Rubens va relua aceste subiecte, le va picta poate cu mai multă vervă, însă nu va reuşi să păstreze acel admirabil echilibru al compoziţiei şi acea incomparabilă armonie de culori.

In acelaş timp Tizian pictează opera sa cea mai religioasă şi totodată cea mai dramatică, „Coborîrea in mormânt" (Louvre). Lucrarea aceasta, care face dovadă de o sensibilitate sufletească profundă, culorile estompate de verde, purpuriu, trandafiriu şi galben, lumina stinsă a asfinţitului, care invălueşte peisajul indepărtat, dovedesc extraordinara uşurinţă cu care pictorul aborda cele mai variate subiecte şi cum frumuseţea formelor şi culorilor cari par preocuparea lui supremă, nu-l impiedecă să găsească ocazia să-şi exprime sentimentul său religios sincer şi profund. Tot in acest timp termină „Fecioara dela Pesaro", lucrarea in care apare pentru intâia oară, decorul monumental, pe care-l vom regăsi de aci inainte in toată pictura veneţiană.

După luptele dela Roma, din 1527, Veneţia devine refugiul multor artişti şi literaţi. Pietro Aretino, intrigantul scriitor cu care Michel Angelo avusese atâtea neplăceri, care-l cunoscuse şi-l urmărise cu prietenia lui pe Rafael, se stabili la Veneţia. In curând se imprieteni cu Tizian şi cu sculptorul Sansovino şi impreună fondară acel faimos triumvirat, stăpân al lumei artistice şi literare din Veneţia. De acum inainte, Aretino, de peana căruia se temeau chiar şi capetele incoronate ale Europei, preferând să-i plătească sume insemnate de bani de teama pamfletelor sale, deveni ambasadorul lui Tizian, ingrijindu-se de comenzi insemnate pentru prietenul său, cu care impărţea sumele de bani incasate.

In 1533 Tizian execută portretele lui Carol Quintul, (Prado) pe atunci in plină glorie, apoi portretul admirabil al Isabellei d'Este (Viena) şi spiritualul portret al lui Francisc I. (Louvre) pictat după o medalie, care chiar dacă nu reuşeşte să fie atât de apropiat sufleteşte de figura marelui rege francez, ca portretul pictat in aceeaş vreme de Clouet, rămâne una dintre cele mai frumoase realizări picturale in domeniul portretului.

Anii ce urmează sunt ocupaţi de studiul unor serii de admirabile nuduri. Cele mai frumoase femei ale timpului i-au servit de model, pentru aceste lucrări. Se crede că Laura Dianti, a doua

Tizian: Sf. Familie

soţie a ducelui de Ferrara, celebră pentru frumuseţea ei, i-a servit lui Tizian drept model pentru „Venus de Urbino" (Ufizzi), „Frumoasa necunoscută" (Pitti) şi pentru vestita „Flora".

Pe la 1540, Tizian pictează *„Prezentarea la templu"*, lucrare care aminteşte de arta tradiţională a atelierului Bellini, dar în care cadrul măreţ arhitectonic, aşezarea personagiilor, dau un caracter cu totul personal acestei opere.

Tizian este chemat şi la Roma la curtea papală a lui Paul III. din familia Farnese. Ne-a rămas din această epocă un admirabil tablou neterminat, înfăţişând cu un realism crud, cum îl întâlnim doar în şcolile nordice, pe Papă, cu cei doi nepoţi ai săi, Alessandro şi Ottaviano Farnese. Reintors în iarna anului 1548 la Veneţia, Tizian este chemat la Carol Quintul la Augsburg, unde execută două admirabile portrete ale împăratului (Prado) pictate cu o înţelegere şi o substilitate, cum numai lui Holbein i-a reuşit.

Reintors în acelaş an la Veneţia, pe care n'o mai părăseşte, trăeşte încă 30 de ani, în decursul cărora va lucra cu aceiaş energie ca în tinereţe. Pictează subiecte religioase, mitologice, portrete, cari în mare parte vor lua drumul Spaniei, fiind cumpărate de Carol Quintul şi mai târziu de fiul acestuia Filip II, pentru colecţia regală a Casei de Austria. Nenumărate sunt operele acestor ani, dintre cari amintim doar „Autoportretul" (Berlin), în care îl vedem pe maestru, puternic şi mândru, cu toată vârsta înaintată. Moartea îl surprinde în atelierul său, lucrând, în toiul epidemiei de pestă, ce bântuia la Veneţia, în anul 1576.

Tizian care a trăit aproape o sută de ani şi care a pictat timp de aproape 80 de ani, fără întrerupere, redă în arta lui toate preocupările şi realizările rivalilor săi, reuşind să-şi apropie numai ceeace era definitiv şi servea artei sale. El este marele pictor clasic al Veneţiei, creatorul ritmurilor şi armoniilor, al carnaţilor şi vestmintelor frumoase, a tot ceeace este bogat, colorat, vesel. Tizian este mai presus de toate decorator şi mai mult poet al simţurilor, decât al sufletului.

Alături de Tizian, *Palma il Vecchio* (1480–1528) continuă tradiţia lui Giorgione. Operele sale dovedesc o predilecţie pentru formele opulente şi vesele. Cel mai cunoscut tablou al său „Trei surori" (Dresda) reprezintă idealul de frumuseţe veneţian, pe care Palma il Vecchio se străduise să-l realizeze.

Lorenzo Lotto (1480–1554) precursor al peisajiştilor moderni, pictează cu o gravitate care ne miră cu atât mai mult, cu cât pictorul trăeşte în aceeaş lume de veselie continuă a contemporanilor săi.

Pictori ca *Sebastiano del Piombo, Paris Bardone, Bonifazio, Moretto, Moroni, Bassano*, se alătură mişcării artistice dela Veneţia, fiind copleşiţi de personalităţile lui Tizian, Tintoretto şi Veronese.

Iacopo Robusti, supranumit *Tintoretto*, (1518–1594) realist şi tragic în viziunile sale, se înrudeşte destul de aproape sufleteşte cu Michel Angelo. Are mult din originalitatea uneori sălbatică a marelui sculptor, însă pe lângă aceste calităţi, ca un adevărat veneţian, este colorist, pentru care de multe ori improvizaţia înlocueşte cugetarea concentrată. Desenul său nu este întotdeauna pur şi coloritul său nu e suficient de rafinat, fiindcă tehnica lui este rapidă şi nu permite prea multe aprofundări.

Tintoretto sacrifică de multe ori forma, spre a realiza mai bine caracterul personagiilor sale.

Tizian: Fecioara Maria cu Ioan Botezătorul şi sf. Ecaterina

Figurile sunt uneori exagerat lungite, poate vagi reminiscențe bizantine și acest lucru le dă o notă de spiritualitate, care lipsește din pictura naturalistă a contemporanilor. Tintoretto simplifică culoarea, cu toate că deviza lui era să realizeze „desenul lui Michel Angelo și culoarea lui Tizian".

In primele sale lucrări, seria scenelor din „Istoria Sf. Marcu" (Academia din Veneția) ni-l înfățișează pe Tintoretto ca un pictor al scenelor de ansamblu, agitate de un vădit gust baroc ținute într'o gamă cromatică dintre cele mai variate. In curând însă în cele 56 de tablouri pictate pentru Scuola di San Rocco din Veneția, compoziția și tonalitatea se simplifică, iar lucrările devin de un realism dramatic, cu totul nou picturii venețiene.

Pe măsură ce succesul crește, operele lui Tintoretto se înmulțesc. Copleșit de comenzi lucrează pentru bisericile venețiene, pentru Filip II. al Spaniei, pentru care execută scene din Vechiul Testament (Prado), apoi o serie de tablouri cu subiecte religioase, cari se răspândesc în curând în străinătate.

Incepând însă din anul 1574, republica îi încredințează atâtea lucrări pentru decorarea Palatului Ducal, încât Tintoretto nu mai primește nici o altă comandă dela particulari. In minunatele decorațiuni de tavanuri și pereți, se succed cele mai glorioase pagini ale istoriei cetății, alături de scene mitologice, în cari găsim grupuri pitorești de patricieni, soldați și pescari venețieni.

In 1577 un incendiu a distrus frescele lui Bellini din sala Marelui Consiliu, din Palatul Ducal. Pe un perete de peste 200 mp. Tintoretto pictează faimoasa lui viziune despre „Paradis", tot atât de agitată ca „Judecata de Apoi" a lui Michel Angelo. Ultimii ani ai vieții sale și i-a dedicat acestei opere, în care a regăsit o seninătate fericită, pe care n'o cunoscuse sufletul său nerăbdător și mereu agitat.

* * *

Al treilea mare pictor al acestui secol de aur venețian, este Paolo Caliari supranumit *Veronese* (1528–1588) originar din Verona. Paolo Veronese a venit la Veneția atunci, când Tizian și Tintoretto erau în culmea gloriei. Opera lui a fost fără îndoială influențată de acești doi pictori, din fericire însă învățăturile folositoare câștigate în noul mediu artistic, în care se instalase, nu l-au făcut să-și piardă originalitatea.

Decorurile grandioase de arhitectură așa cum le întâlnise într'unele din operele lui Tizian, îi servesc drept cadru pentru cele mai multe dintre compozițiile sale, fie acestea cu subiect religios sau fie ele profane. Veronese este un colorist pur, tonurile sale preferate sunt verdele, roșul, vibrând într'o lumină argintie. Figurile sale sunt blânde, contrastele de lumină și umbră mai puțin pronunțate ca la Tintoretto, decorațiunile, costumele, mai luxoase decât la oricare dintre contemporanii săi.

La Veneția, Veronese este cucerit de mărețla serbărilor fastuoase, de costumele bogaților patricieni, de lumina specială a lagunei, de decorul arhitectonic al minunatei cetăți.

Chiar și în operele așa zise religioase, inspirate de tradiția creștină, Veronese aduce atmosfera mondenă și veselă a petrecerilor venețiene.

Astfel în grandioasa „Nuntă din Cana" (Louvre) tema minunii lui Christos se reduce la

Veronese: Fecioara cu Pruncul Iisus

un episod şi serveşte numai ca pretext, pentruca pictorul să desfăşoare o scenă de mare ospăţ, la care iau parte numeroase personagii. Lucrarea este inspirată desigur de scenele de banchete atât de obişnuite în acele vremuri. Veronese se străduește să ne dea în pânzele lui o imagine cât mai exactă a acestor feerii cari ilustrează cea mai frumoasă epocă a Veneţiei.

Pictorul se simte mai la largul lui când redă scene mitologice şi excelează în special în alegoriile istorice, închinate gloriei Veneţiei. Intre faimoasele decoraţii făcute pentru Palatul Ducal, se distinge tavanul din sala mare a palatului, unde Veronese a redat apoteoza triumfătoare a acelei Veneţii minunate, dela sfârşitul sec. XVI., pe care poate el a înţeles-o şi a iubit-o cel mai mult.

Veronese: Vanitatea

PRIMUL PROCES

de DORIN ILIESCU

Terminasem de curând dreptul şi intrasem la un maestru să-mi fac ucenicia.

Vreo câteva luni i-am dus geanta şi mă simţeam bine, că avea o servietă imensă, cu legături de argint şi monogramă cât podul palmei; am alergat după timbre şi coli timbrate, am dictat la dactilografe şi am făcut alte mici alişverişuri aproape advocăţeşti.

La o vreme maestrul zice:

Mânzule, te simţi în stare să duci un proces?

– Şi cu Statu, maestre.

– Cu Statu mai târziu. Deocamdată ai să încerci să aperi pe un negustor învinuit de speculă.

Ce să mai spun, mi se umeziseră ochii şi mi se pusese un nod în gât.

– Maestre, dacă nu ţi-o plăcea să nu-mi dai nici un ban.

– Ce ban să-ţi dau! L-am tocmit pe douăsprezece mii. Câştigi procesul, îţi iei banii şi taci.

Când am auzit şi enormitatea sumei mi s'a uscat gâtul.

– Unde nu ştii, mă întrebi pe mine, a zis maestrul.

Eu să-l întreb pe maestrul? Niciodată. Să vadă şi el că n'are cirac cismar, să se convingă odată că sunt în stare de acţiuni mari, nu numai de dus genţi şi de cumpărat zece timbre a cincisprezece lei.

Seara, nu ştiu cum am ajuns până'n Cişmigiu, unde aveam întâlnire cu Kiki, dar ştiu că am sosit cu o oră mai devreme. Am sărutat-o pe loc de se uita lumea la noi ca la nebuni şi se roşise biata fată ca sfecla şi am răcnit ca un Tarzan:

– Am un proces!

Cred că sărmana Kiki a petrecut cea mai infernală seară din toate serile petrecute în tete-à-tete cu mine. Nu i-am vorbit decât de texte, am înjunghiat pe procuror, am strivit sub coduri pe preşedinte, supleantul renunţase la carieră, baroul umbla să m'aleagă preşedinte şi eu, modest, refuzam, clienţii făceau coadă baricadând patru străzi împrejurul camerei mele mobilate, iar societăţile de asigurare îmi trimiteau pe cei mai iscusiţi agenţi ca să mă convingă să le depun spre fructificare averile mele strânse din onorarii.

A doua zi am telefonat maestrului că nu-l pot însoţi nicăieri, pentrucă preparam procesul.

După masă am fost la Văcăreşti să iau contact cu clientul.

Om cu o burtă cât un butuc de măcelărie, cu obrajii ca două fleici, cu nasul ca un gogoşar şi cu nişte ochi mici, vicleni, de viezure.

Da' par'că eu vedeam ceva? Par'că ochii omului îmi spuneau ceva? Nimic.

Vedeam în el clientul şi îmi venea să-l pup.

Mi-a spus cinstit cum a făcut, cum l-a prins, cum l-a băgat în închisoare.

-Dom'le avocat, a încheiat cetăţeanul, n'am bani la mine, dar vi-i aduc la proces.

- D'ai aduci?

- Pe onoarea mea.

Cam terfelită onoarea tipului, dar se numea că tot trebue să aibă cuvânt faţă de unul care-l scăpa dela pieire.

La prima înfăţişare am obţinut liberarea delicventului pe cauţiune morală şi seara iar am otrăvit-o pe biata Kiki.

Speculantul se judeca, aşadar, în stare de libertate.

Ziua procesului.

M'am ars cu ceaiul băut la 6 dimineaţa din cauza insomniei, mi-am călcat pantalonii şi am făcut şcoală de mimică în meschina oglindă cu ramă aurită agăţată între ferestre, şi cu dosarul în bătrâna mea servietă de licean m'am dus la tribunal.

Clientul nicăiri.

Aprodul strigă procesul.

Clientul invizibil.

Mi s'au tăiat picioarele şi cu ele aşa împleticite, am păşit spre bară cu ochii împrăştiaţi prin sală. Deodată dintr'un colţ, se saltă clientul şi-mi dă din cap ca o mireasă. Ii fac semnul universal care vrea să însemne bani şi el, complice şi masonic, îşi duce mâna spre partea stângă a pieptului. Am răsuflat uşurat: suma era asigurată.

Şi dă-i cu pledoaria, cu prima mea pledoarie, şi'nfundă acuzarea şi năuceşte tribunalul şi scoate-l pe speculant victimă şi pe consumatorii înşelaţi nişte duşmani ai propăşirii economice şi până la urmă obţin achitarea negustorului.

Beat de succes, am ieşit. Speculantul după mine.

- Să trăiţi, dom'le avocat, să trăiţi. Să vă dea Dumnezeu sănătate, că mult bine mi-aţi făcut.

Lasă acum. Asta mi-e meseria: să apăr pe cei năpăstuiţi, pe orfani şi pe văduve. Dă onorariul că mai am şi alte procese.

- Păi să vedeţi...

- Ce?

- N'am banii la mine...

- Păi nu te'ntrebai eu? Nu-ţi făcui semn şi dumneata nu te bătuşi cu mâna pe portofel, semn că ai?

- Nu m'am bătut cu mâna pe portofel dom'le avocat. V'am arătat că-mi bate inima de frică. Dar zău, vi-i aduc eu mâine... Că era să şi leşin.

Aurel Jiquidi: Verificare

CRONICA ECONOMICĂ

CAUCIUCUL

de P. L. MUREȘANU

Extragerea laptelui de cauciuc. Laptele de cauciuc, sau latexul, este o soluție coloidală, adică un sistem mult mai complex decât al unei soluții ordinare, fiind formată dintr'un lichid ce ține în suspensiune particule „solide-lichide", în cari atracțiunea dintre lichid și solid este echilibrată prin însumarea tensiunilor elastice a solidului, a tensiunei superficiale; iar coagularea ei în cazul latexului, s'ar datora unei schimbări a tensiunei osmotice a lichidului (P. Bary).

Latexul conține între 30–50% cauciuc – la microscop apărând ca niște picături uleioase – care se separă, adică se scoate sau menține în suspensiune, după cum o cere industria. Scoaterea din suspensiune sau coagularea se poate face:

prin simpla lăsare să stea în contact cu aerul; constituind primul și cel mai primitiv mijloc de separare;

prin uscarea directă și concomitentă afumare, în flacăra fumegândă a unui foc făcut cu însăși aburii de cauciuc, sau

în procedeele moderne prin coagulare cu săruri sau acizi și apoi coagulul tras la laminoare în foi de diverse grosimi și în fine,

se face să treacă latexul printr'o serie de separatoare, iar cauciucul izolat sub formă de pulbere, și apoi presat, este pus în comerț.

Azi, pentru economie de timp și scădere de preț a materiei brute, sau pentru eventuale utilizări ca latex, se face o stabilizare a laptelui de cauciuc, imediat la scurgerea din arbore, și se transportă sub această formă lichidă până la locul utilizării. Acest procedeu contrar celor precedente forțează, prin intermediul unor ingrediente chimice, menținerea în suspensiune a cauciucului.

Din acestea putem constata că s'a ajuns ca forma sub care se va da cauciucul pieții, să depindă de utilizarea ce dorim a da materiei prime, având posibilitatea și mijloacele de a o livra în cele mai avantajoase condițiuni, întrucât forma de prezentare ar influența într'o oarecare măsură obiectele fabricate, sau ar da o ușurință în prelucrare.

Recoltarea laptelui de cauciuc, *la plantele de cauciuc sălbatec – silvestru,* se făcea prin aplicarea unei crestături în lemn și apoi adunarea sucului lăptos. Operația aceasta se făcea în afara periodei ploilor – în Brazilia în lunile August și Februarie – deoarece altfel sucul era prea apătos și coagularea grea. In general crestăturile se făceau seara și se aduna laptele dimineața, operația se repeta atât timp cât curgea latexul, fără a se lua nicio precauțiune deosebită asupra sorții plantei.

După cum primitiv era modul de colectare și recoltare, primitiv va fi și modul de prindere în massă – coagularea lichidului. Intr'adevăr, la început, crestătura fiind făcută, se lăsa să se scurgă lichidul chiar și numai pe pământ, se aduna și se curăța în mare de impuritățile ce ar fi putut avea. Mai târziu, latexul se aduna în vase de gresie, iar apoi un băț se înmuia în „zeamă" și se expunea la flacăra unui foc, să se prindă în massă, să se usuce și să se afume. Operația se repeta de nenumărate ori până ce massa coagulată și afumată era de mărimea și mai ales de forma dorită. Forma, ce avea massa de cauciuc, putând varia dela rotund, oval sau dreptunghiular la cele mai bizare aspecte, cari erau puse apoi în comerț. Nu rari erau cazurile când într'o astfel de massă – de 50–60 kg. – se rătăcea și câte un „bolovan" sau alte impurități... ca să tragă la cântar.

La plantațiile de cauciuc, la început s'au făcut extragerile tot în acest mod primitiv, dar mai târziu, când s'a pus problema menajării plan-

taţiilor, s'a ajuns la o colectare raţională. Astfel s'a căutat menajarea plantei nefăcând extracţie – la Fisus – numai dela patru ani, deşi aceste plante ajung la 30 m. înălţime, iar la Hevea – de 12 m. înălţime, 3–4 m. trunchi cu 3–4 ramuri – recoltarea începe abia la 7 ani, etc.

Pentru extragerea latexului se face o crestătură în trunchiul arborelui, cam de 20 cm. sub crengi, ce se va urmări până jos la 30 cm. de sol. Crestătura este oblică convergentă spre o linie centrată – spre un veritabil canal colector – având 2 cm. adâncime – cât este grosimea coajei sub care circulă latexul în „vase lactifere" şi de câţiva cm. lungime.

Latexul este colectat în vase de gresie sau de sticlă, fixate în lungul canalului colector, de unde este adunat şi deşertat în vase de mari dimensiuni pentru coagulare. Dupăce se face crestătura în arbore, la 2-4 ore putem colecta sucul scurs sau proceda la o nouă crestare, căci în acest răstimp vasele lactifere se înfundă, – cu un mic tampon de cauciuc format prin coagularea latexului, – în contact cu aerul şi laptele nu mai curge.

O nouă serie de crestături – după epuizarea prevederii zilnice – se face în ziua următoare sau a doua zi, după cum facem exploatarea, zilnică sau alternativă. Dacă facem exploatarea sau crestarea şi colectarea zilnică, spre a face turul arborelui, ne trebue patru ani şi jumătate, iar la exploatarea alternativă, nouă ani. In acest timp scoarţa arborelui devine tot atât de netedă cum a fost la început şi putem reîncepe operaţia – după cum semnalează C. Toché într'o lucrare asupra modului cum se face o plantaţie de cauciuc.

Laptele de cauciuc adunat în vasele de mari dimensiuni se coagulează, cu ajutorul sărurilor sau acizilor. Din această masă alb gălbue – cu aspectul caşului – se fac pâini de 30/50 cm. sau bucăţi de forme variabile şi nedefinite cari cu ajutorul laminoarelor – sub continuă spălare, cu apă – sunt trase în foi, dela 1 cm. la 1–2 mm. grosime şi mai mulţi metri lungime. Foile subţiri sunt apoi uscate – devin creponate, suple, transparente, şi de culoare alb-ivoir – sau în uscătoare cu fum – foi afumate.

Foile uscate sunt adunate în legături de circa 100 kg. şi ambalate în lăzi sau ca simple baloturi sunt puse în comerţ.

Totuşi înafară de aceste foi se mai fac şi azi pâine de „para" care având „vechime" este apreciat şi chiar căutat în comerţ, deşi nu mai are nimic comun nici cu locul nici cu plantele din care se extrăgea... vechiul cauciuc „para".

Substanţele utilizate la coagularea latexului, înafară de rolul separării picăturilor de cauciuc din masa lichidă mai aduc şi o îmbunătăţire a cauciucului brut şi totdeodată influenţează şi asupra bunei lui conservări.

Ansamblul acestor operaţiuni este de lungă durată, cel puţin 5–8 săptămâni, lucru ce determină o urcare a preţului cauciucului brut.

Tehnicienii americani şi olandezi au fost cei ce au găsit mijlocul de a pune în comerţ laptele de cauciuc, prin stabilizarea lui sub forma lichidă, aşa cum s'a scurs din arbore şi transportarea în vapoare – tanc, la destinaţie. Iar acum mai recent trec laptele de cauciuc prin separatoare şi centrifugi, punându-l sub formă de praf, care apoi se presează în blocuri de circa 100 kg. şi se pune în comerţ, la câteva ore după recoltare.

Prin acest mijloc au reuşit Americanii, cu ajutorul Olandezilor, să lupte contra blocadei engleze. Englezii ajunseseră la monopolul mondial al cauciucului şi urcau preţurile la valori exorbitante, încât se ajunsese să se spună în lumea comercială că, Englezii voiau... „să şteargă cu gumă datoriile de răsboi".

Varietăţile comerciale de cauciuc brut silvestru, purtau de obicei denumirile după regiunile în cari se extrăgeau, sau se comercializau şi după felurítele plante de cauciuc din care se extrăgeau.

Cauciucul Hevea din regiunea Amazonului purta numele de „para" – după portul cu acelaş nume, de unde se exporta; cel extras din Castiloa da cauciucul de „Ceara", sau de „Pernambuco" dacă era extras din plantele de Hanconia – plante ce se aseamănă mult cu salcia noastră plângătoare – iar în Africa cel dat de Funtumia era cauciucul numit „Ireh".

Cauciucul în masă, „Para" era în formă de pâini la fel sau sticle alungite, până la 50 kg. greutate; cel din America Centrală care se pare că purta şi cele mai bizare denumiri: „Cap de negru", „India", „Klumpen", „Balls", „Peruvian balls", etc.

Cauciucul african, în formă de bule sau poligoane, purta înafară de denumirea „Ireh", cea de „Congoballs", „Nigersballs", etc.

Foile de cauciuc ajung în comerţ sub denumirea de „bisquits", „bottles" sau dacă erau presate, de „Nigerheads". Cauciucul de Granada-Nouă în plăci de diverse grosimi ajunge în comerţ sub denumirea de „Carthagena".

Mai târziu, dupăce *plantaţiile* au început să dea majoritatea cauciucului necesar pieţii sau comerţului şi industriei, şi exploatarea se făcea mai raţional. Cauciucul era prelucrat cu îngrijire ajun-

gându-se la separarea lui și sub formă de praf sau chiar stabilizat și pus în comerț sub forma lichidă.

Denumirile vechi nu s'au păstrat decât local, dar cea de „para", dată cauciucului prins în massă sub formă de pâini sau bulgări de cauciuc, s'a generalizat. Celelalte produse poartă denumirea după aspectul lor real, foi, praf sau latex.

Totuși mai putem semnala o veche denumire dată cauciucului din plantații, cea de cauciuc de „Singapoore", – în special pentru cel extras din „Urceola elastica", exploatat din Sumatra, Java, China, Penang și Malaca, – după portul cu acelaș nume, care-i făcuse faima și care ajunsese să fie, până nu demult, cea mai mare piață de desfacere a cauciucului, din lume.

INSEMNĂRI

POEZIA DE DRAGOSTE. Poezia de dragoste e într'un declin vizibil și asta încă de mai bine de zece ani în urmă. Cam de când flora versului a început să rodească din belșug fructul imaginei și sămânța metaforei, rod prevestitor de crâncenă sterilitate sentimentală, cam de pe atunci versul ocolește sursa iubirii ca motiv de inspirație și artă.

Intre timp dragostea a mai fost și mai este, firește, cântată pe struna poemei, dar nu atât ca realitate a vieții și ca blestem al ei, ci mai mult ca experiment poetic în noua manieră imagistă.

Care vor fi fost cauzele despărțirii triste și profund dăunătoare patrimoniului artistic, dintre poezie și dragoste? Ne amintim răspunsul

Demian: Care-i mireasa?

Corul bisericii ort. rom. din Besztercze-Bistriţa

dat de Saint Beuve unui tânăr care-i cerea să-i fixeze condiţiile de durabilă realizare poetică:

– O singură condiţie, tinere: să trăeşti.

Poate că şi aici, în faptul că dragostea nu se mai trăeşte, sau că se trăeşte altfel decât poetic, rezidă una din cauzele mari ale problemei.

Poetul nu mai e robul suferinţei şi frământărilor determinate de legile fatale ale iubirii. In loc ca strigătul de isbândă sau de tortură erotică să isbucnească din labirintul cald al sentimentului, el se lucrează, cel mult, la lumina de opaiţ a „modei" poetice. In poezia de azi, dragostea nu mai e strigăt, ci vorbă; nu mai e spontaneitate, ci logică estetică. Nu se mai trăeşte erotic în nota ideal-poetică, iar faptul că în schimb se trăeşte din plin în nota unui feroce realism senzual, nu poate avea nicio înrâurire asupra poeziei în sine.

Constatarea că poezia de dragoste nu mai înfloreşte între scoarţele plachetelor de poeme din ultima vreme, nu-i lipsită de unele interesante concluzii de natură, ca să zicem aşa, practică.

Anchetele literare au stabilit, şi pe drept cuvânt, că marele public se arată complect desinteresat de eforturile făurarilor de versuri. Lucru cum nu se poate mai firesc. Căci poezia, nu numai în virtutea unor tradiţii demodate, dar chiar ca funcţie şi raţiune artistică, se identifică cu dragostea, cu moartea, cu Dumnezeu şi cu natura. Şi din toate aceste elemente de sursă poetică, dragostea e aceea care e mai accesibilă sufletului omenesc în genere.

Marele public nu mai caută versul pentrucă nu mai găseşte în el fermentul iubirii. Nu observaţi? Pare că şi profesioniştii judecăţilor artistice sunt obosiţi de atâta filtrare zadarnică a unui material lipsit uneori cu totul de combustiunea celui mai universal simţământ – a aceluia, chiar, fără de care omenirea n'ar fi putut depăşi faza zoologică...

TEODOR IORDACHE

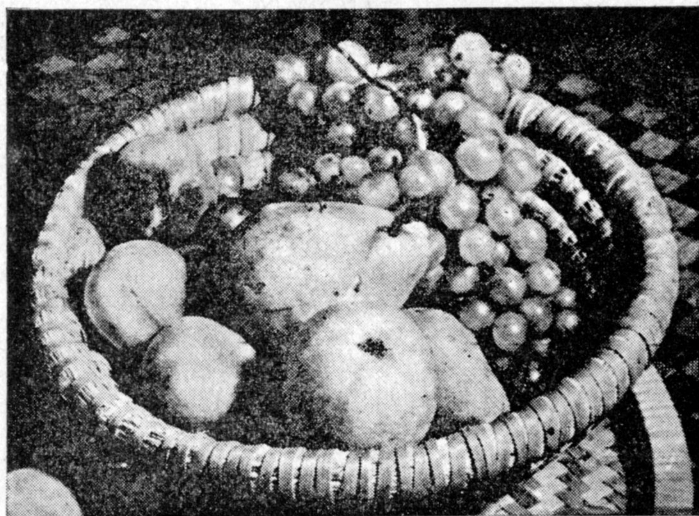

FÂNTÂNA DARURILOR. Nu e vorba aici de excelenta revistă a Părintelui Toma Chiricuţă. Nu, ci de altă fântână de daruri duhovniceşti: de *Reclams Univer-Bibliothek,* care a împlinit de curând 75 de ani de existenţă.

Ea a fost întemeiată de librarii nemţi Anton şi Hans Reclam, în anul 1867. A ajuns până acum la nu mai puţin de 75000 de numere, tipărite în 275 de milioane exemplare. E o cifră impresionantă. Cred că numai Biblia s'a tipărit în mai multe exemplare, fiindcă s'a tradus până azi în peste o mie de limbi.

In anul întemeierii acestei bibliotecl tipărirea clasicilor germani devenea slobodă. Fraţii Reclam s'au folosit de împrejurare şi s'au pus pe lucru. In biblioteca lor au apărut traduceri din literaturile vechi şi moderne deopotrivă, ca şi lucrări din câmpul literaturii şi ştiinţei germane. Aproape nici un târâm al vieţii culturale nu i-a rămas străin. Cărţile erau ieftine, fiindcă se tipăreau în multe exemplare şi'n felul acesta erau accesibile şi pungilor celor mai modeste. Această împrejurare explică incomparabila popularitate a lucrărilor ieşite din biblioteca fraţilor Reclam.

D. P.

Toamnă

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Gheorghe V. Bidu

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ȘI REDACTOR RESPONSABIL: Prot. I. GORON

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI – UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. – UN NUMĂR 40 LEI

REDACȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAȚA HITLER A. 18.
ADMINISTRAȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA HITLER A. 2.

—o-o—

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugați să-și trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeț, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerații. – Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.